

Dagens frågor

Svängrem om kommunerna

I fjolårets valrörelse lovade socialdemokraterna en årlig tvåprocentig volymökning i kommunerna. Det var ett ohållbart löfte. Skulle det infrias blev det ofrånkomligt med kommunalskattehöjningar på tre–fyra kronor under endast några få år. Att döma av olika uttalanden verkar det nu också som om socialdemokraterna, enkannerligen finansminister Kjell-Olof Feldt, gripits av eftertankens kranke blekhet. Han tycks inte längre vilja låtsas om tvåprocentsutfästelsen, och det kan man förstå.

Kjell-Olof Feldt fastslår i en intervju i Kommunaktuellt att det inte går att öka det statliga budgetunderskottet för att klara kommunernas ekonomi. Lika litet kan man vidga lånefinansieringen av den offentliga sektorn. Positivt är även att finansministern vill minska den statliga detaljstyrningen av stödet till kommunerna och bryta den utgiftsautomatik som bidragens låsning till löne- och kostnadsutvecklingen innebär. Den indragning av skatteunderlaget för juridisk person, dvs bolagsskatten, som den borgerliga regeringen genomförde kommer också att kvarstå tills vidare, trots socialdemokraternas fräna kritik då den beslutades. Kjell-Olof Feldt understryker att det gäller att öka produktiviteten i kommunerna, att omprioritera och effektivisera inom ramen för i stort sett oförändrade resurser.

Så långt är allt gott och väl. Och det är kanske för mycket begärt att en socialdemokratisk finansminister i nuläget skall våga gå längre. Likafullt behövs ännu mera genomgripande insatser om kommunernas ekonomiska svårigheter skall kunna bemästras.

Det är nödvändigt att införa ett kommunalt skattestopp. Finansministern avvisar det av hänsyn till den kommunala självstyrelsen. Ändå vet han att höjda utdebiteringar inte löser några problem utan bara gör ont värre. Ett skattestopp kunde snarast ge veka kommunalmän råg i ryggen, stärka deras motståndskraft mot nya utgiftsökningar. Stoppets betydelse för den kommunala självstyrelsen skulle dessutom i praktiken bli begränsad och mer än väl uppvägas av den ökade frihet kommunerna fick om staten minskade detaljstyrningen av dem.

Vidare måste en större del av den kommunala servicen avgiftsfinansieras. Det kan många gånger bli enda möjligheten för en kommun att erbjuda vissa tjänster. Samtidigt måste en förutsättningslös prövning av alla kommunala åtaganden göras. Somligt kan säkert tas bort. Vad säger att det som var motiverat för kommunerna att syssla med för ett par decennier sedan ovillkorligen är det i dag? Det bör utan större svårigheter gå att privatisera delar av den kommunala verksamheten. Kommunerna bör tex i större utsträckning anlita fristående entreprenörer för gatuarbeten, transporter och annat. Ju mer konkurrensen utnyttjas, desto lättare kan kommunerna hålla kostnaderna nere.

Ett villkor för att kommunernas ekonomi skall kunna hållas under kontroll är givetvis att de förtroendevalda verkligen inser lägets allvar. Ingen utgift, stor eller liten, får längre tas för given. Knapphetens kalla stjärna måste under överskådlig tid prägla det kommunala budgetarbetet. Kommunernas – och kommunalmännens – sötebrödsdagar är slut.

Feldt efter Lidbom

Socialdemokraternas 70-tal färgades rött av bla lidbommeri. Decenniet tidigare hade socialdemokraterna gjort av med statens alla pengar. Reformerna under 70-talet fick inte kosta pengar och då utnyttjade man Lidbom. I alla sammanhang kunde den flyhänste hovrättsjuristen ordna till en lag.

Under 80-talet tvingas man återgå till de ekonomiska åtgärderna. Men nu inte för att göra av med statens pengar utan för att kompensera det slöseri som man tidigare gjorts sig skyldiga till (och som bättrades på av fyra borgerliga regeringar).

Nu har Palme Kjell-Olof Feldt till sitt förfogande istället för Carl Lidbom. Överallt och i alla sammanhang är det Feldt som riggar till de politiska förslagen. Det Lidbom under 70-talet gjorde med vår lagstiftning kommer Feldt under 80-talet att göra med vårt ekonomiska system. Som en teknokratins elefant kommer han att kliva omkring i den porslinsbutik som vårt svenska samhälle utgör. Det blir inte lätt att av de skärvor som återstår foga samman allt ömtåligt som gått i kras.

City-akuten

Starten för den första privata akutmottagningen, den sk City-akuten, i Stockholm blev en stor framgång. Reaktionen från allmänheten var till överväldigande grad positiva. Åratals irritation över väntan och dålig service inom den offentliga sjukvårdens akutmottagningar vällde fram via radio och tidningar. Förhoppningsvis har det gjort intryck på de ansvariga inom landstingen runt

om i landet.

Kunden har alltid rätt är ett talesätt som brukar användas inom den marknadsberoende delen av vår ekonomi. Kunderna är mest till besvär är alltför ofta reaktionen inom monopolföretag som inte får sina pengar från kunderna utan från skattebetalarna. Den reaktionen beror inte på att människorna inom den offentliga serviceapparaten är dåliga människor. De är naturligtvis som andra människor. Men vi människor är sådana att vi anstränger oss lite mer och blir lite vänligare om vi vet att den person som vi betjänar är en kund vars välvilja vi är beroende av för vår utkomst och våra villaamorteringar.

Det fina med privat sjukvård (liksom privata företag överhuvud taget) är således i första hand inte att den är privat utan att den är marknadsberoende. Att det sedan visat sig att man måste ha privata företag för att företagen verkligen skall bli och förbli marknadsberoende är en annan sak. Ehuru lika viktig.

Narkotikan

Inom kort kommer regeringens särskilda narkotikakommission att presentera sina förslag. Som alltid tidigare kommer det att bli fel. Man inbillar sig tydligen att det är en kombination av studiecirkel och telefonavlyssning som skall lösa narkotikaproblemet.

Narkotikaproblemet är att människor använder narkotika. Om man skall lösa problemet är det rimligen i första hand detta man skall ingripa mot. Den som använder narkotika skall tas om hand. Han skall straffas och han skall vårdas.

Hur konstigt det än låter så kan man

spränga hur många stora narkotikaligor som helst utan att det hjälper. Det finns alltid nya "företagare" i narkotikabranschen som är beredda att etablera sig i Sverige.

Om man däremot effektivt straffar den som använder narkotika – och lämpligen kombinerar detta med vård – försvinner marknaden för narkotikaligorna. Och då försvinner också ligorna.

Namninsamling för fred

Under sitt besök i Helsingfors i februari sade statsminister Palme till svenska TT, att det vore utomordentligt olyckligt om Nato placerade ut medeldistansrobotar i Västeuropa. "Och ryssarna gör ett verkligt misstag om de tror att fredsrörelsen i väst skall göra jobbet för dem."

Det är ett märkligt uttalande. Olof Palme varnade ryssarna för att tro att det räcker med vad fredsrörelsen uträttar för dem. De måste göra något själva också. I sak förklarade han alltså att fredsrörelserna arbetar till rysk fördel, eller för rysk räkning. Detta är precis vad många förnuftiga människor i Sverige blivit övertygade om. Genom sin medvetet eller omedvetet ensidiga politisering arbetar fredsrörelsen emot vad den själv anger som sina avsikter. Det är bra att detta blivit sagt.

Väl vore om också Svenska kyrkan ville lyssna. Dess namninsamling för fred är nämligen en parodi. I vissa kyrkor med kyrkoherdar, som kan säga ifrån, finns inga insamlingslistor, kanske ibland därför att insamlingen, trots vad ärkebiskopen velat göra gällande, riktar sig också mot Sveriges försvar. I alltför många kyrkor ligger dock listor utlagda. Även små barn, som nyss lärt sig skriva

sina namn, uppmuntras att skriva på, ja, uppmanas att göra det. I reglerna för insamlingen finns klart angivet att inget hinder härför föreligger, men vems åsikt företräder barnen? Redan detta sätt att samla namn gör att insamlingen inte kommer att ge uttryck för en ansvarig opinion. Värre är att ingen som helst kontroll finns mot att samma person skriver på flera gånger. Det går bra att gå från kyrka till kyrka. Alla namn kommer att räknas med samma tillfredsställelse. De som sköter insamlingen skulle också kunna blunda för att villiga händer kan skriva på hur många gånger som helst, och med vilka namn som helst. Ändamålet är ju gott, och hur ståtligt blir det inte att få överlämna en tjock samling listor till FN:s generalsekreterare!

Men innan detta sker, bör ärkebiskopen och de ansvariga biskoparna med sina egna namn och underskrifter intyga, att intet ohederligt eller olämpligt förekommit under insamlingen. Om sådana förklaringar inte är förenliga med deras egen heder och ära, återstår väl bara att bränna listorna i tysthet – och att debitera kyrkfolket för havda utgifter.

Vilka skall få rösta?

Den socialdemokratiska regeringen har tillsatt en kommitté, som skall lämna förslag om att ge invandrarna rösträtt i riksdagsvalen och samtidigt begränsa rösträtten för svenska medborgare som är bosatta utomlands. Naturligt nog har det föranlett beskyllningar mot partiet för att vara ute i egoistiska ärenden. Man vet ju att merparten invandrare är socialister och att de flesta utlandssvenskarna sympatiserar med något av de borgerliga partierna. Justitieminister Ove Rainer har

dock i en artikel i Svenska Dagbladet (obm) tillbakavisat varje misstanke om att sådana bevekelsegrunder skulle ligga bakom.

För närvarande kan de invandrare som kommer från andra nordiska länder bli svenska medborgare och därmed få rösträtt till riksdagsvalen efter tre år. För utomnordiska immigranter är motsvarande tid fem år. Det blir alltså vid högst två ordinarie riksdagsval som invandran inte kan delta. Vad regeringen nu åsyftar är att ge rösträtt även till personer som av en eller annan anledning inte vill bli svenska medborgare men som ändå önskar bo i Sverige. Eftersom rösträtten normalt är knuten till medborgarskapet skulle dessa invandrare då få rösträtt i två länder. Kommittén skall dessutom överväga om inte utländska medborgare även skall bli valbara till Sveriges riksdag. Det skulle betyda att de i princip skulle kunna bli ledamöter även av de för vår nationella säkerhet viktiga utrikes- och försvarsutskotten – utan att vara svenska medborgare.

När det gäller utlandssvenskarna motsatte sig socialdemokraterna länge kraven på att ge dem rösträtt. Nu vill partiet på nytt beskära den. I vilket omfattning det blir och hur man skall gå till väga återstår att se.

Regeringens intentioner är betänkliga.

Varför är det så angeläget att ge personer som inte vill bli svenska medborgare rösträtt i riksdagsvalen? Än mer obegripligt är varför utlandssvenskarnas medborgerliga rättigheter måste rumphuggas. Många svenskar som verkar i andra länder gör vårt land stora, ibland ovärderliga tjänster. Skall de nu som tack råka ut för någonting som måste uppfat-

tas som ett slag i ansiktet?

Det rimliga är att svenska medborgare och inga andra även i fortsättningen har rösträtt till Sveriges riksdag. Ändringar av det slag som den nu tillsatta kommittén fått i uppdrag att föreslå luktar renodlad partitaktik – regeringen får ursäkta!

Skuldavskrivning

U-ländernas och östländernas stora skulder till de västliga bankerna och regeringarna utgör ett stort och akut hot mot västvärldens finansiella system. Varningarna om att en katastrof måste undvikas är många. Förslagen om hur en katastrof skall undvikas är dessvärre färre.

Ett förslag har framförts av Felix G Rohaytn, mannen som ledde saneringen av New Yorks finanser. Han har föreslagit att kanske 300 miljarder dollar av ländernas skulder skulle omvandlas till lån på 25–30 år till 6 procents ränta istället för att de nu löper med cirka 13 procents ränta och är på högt räknat fem år.

Rohaytn medger, i sin artikel i Business Week i vilken han framlägger sitt förslag, att en sådan omförhandling av lånen skulle medföra betydande kostnader som måste fördelas mellan bankernas aktieägare, skattebetalare och länder. Sådana förhandlingar skulle bli svåra, skriver han med ett av årets understatements.

Följande räkneoperation visar vad en sådan förändring av villkoren skulle innebära. Säg att lånen nu löper med en marknadsmässig ränta på 13 procent. Då är nuvärdet av lånen lika med skuldsumman idag, dvs 300 miljarder.

Om lånen skulle läggas om till 6-procentiga 25-åriga lån skulle den genomsnittliga lånesumman under den perioden bli hälften av 300, dvs 150 miljarder dollar (om amortering sker med lika stora belopp årligen). Räntevinsten för låntagarna skulle bli 7 procent och 7 procent på den genomsnittliga låneskulden blir en årlig vinst för låntagarlandet och förlust för givarlandet på 10,5 miljarder. Det blir under hela lånetiden 25 gånger så mycket eller sammanlagt 262,5 miljarder dollar. Det betyder att den av Rohaytn föreslagna senareläggningen av lånen i realiteten innebär att lånen av-

skrivs med 88 procent.

Rohaytn har säkert rätt i sin förmodan att förhandlingarna blir svåra när banker, skattebetalare och regeringar skall dela den förlusten emellan sig.

Utlandsskulden

De senaste siffrorna visar att det svenska folket vid årsskiftet hade 103 miljarder kronor inestående på sina sparbanksböcker.

Det är nästan exakt lika mycket som Sveriges utlandsskuld var vid samma tidpunkt.